

Провал на финансовите пазари

Време е за възстановяване и промяна, време е политиката да докаже своите достойнства

Символично и подобаващо е това, че като заседава в Манчестър, град, изиграл толкова централна роля както за развитието на капиталистическата система, така и за възникването на организирана работническа класа, Групата на ПЕС в Европейския парламент днес приема набор от принципи, които следва да ръководят мащабните реформи, необходими в този момент в нашата икономическа и финансова система след катастрофалния провал на мародерския финансов капитализъм от последните години. Петте принципа, изложени по-долу, се основават на декларацията, приета на 5 ноември 2008 г. от европейските социалистически и социалдемократически премиери и лидери на партии под председателството на президента на ПЕС Poul Nyrup Rasmussen.

1. Спасителните пояси не са само за bankerите

- **И така, сега всички могат да видят ясно:** понякога пазарът е проблемът, а правителството е решението.
- Преди няколко седмици грандиозният провал на нашите финансови пазари доведе Европа и света до ръба на икономическа катастрофа. В последния момент координирана интервенция на правителствата в Европа и на други места спаси финансовия сектор от сриване. Сега нашите лидери трябва да направят същото и за останалите хора.
- Ние сме изправени пред най-дълбоката икономическа криза за последните 80 години. И точно в разгара на кризата е подложена на изпитание ценността на нашите институции, ценността на демократичното управление, ценността на Европа — ще могат ли нашите лидери да бъдат на висотата на предизвикателството? Ще предприемат ли съвместни действия, за да опазят работните места и благосъстоянието? При правилни действия, те могат да постигнат не само икономическо възстановяване, но и по-добро, по-стабилно икономическо управление, по-здрава демокрация и по-прогресивно общество.
- Там, където пазарите са се провалили, само силни, координирани действия на правителствата могат да възстановят доверието, да напълнят книгите за поръчки, да повишат търсенето от страна както на бизнеса, така и на потребителите. Европейските правителства следва да увеличат публичните разходи, да насърчават предприемачеството и да улесняват създаването и растежа на МСП. Колкото по-координирани са тези действия, толкова по-ефективни ще бъдат те.
- За да се осъществи всичко това, ЕС може бързо да предприеме 4 ключови стъпки:
 1. Да обясни подробно мащаба на необходимото стимулиране в европейски план, за да създаде рамка за действията на държавите-членки и да

настоява всички държави-членки да допринесат за възстановителния пакет въз основа на това какво позволява фискалното им състояние.

2. Да предостави подкрепа на държавите-членки, които изпитват финансови затруднения и чиято способност да се справят сами е ограничена. Извън еврозоната някои държави станаха свидетели на спекулативни атаки срещу валутите си и бяха принудени да повишат лихвените проценти в момент, в който трябваше да ги намаляват. Еврозо предпази своите членове от валутни кризи, но дори за тях разходите за финансиране на публичния дълг се повишиха рязко. Европа трябва да изиграе жизненоважна роля при набирането и насочването на капитал — например, чрез застраховане на публичния дълг, чрез еврооблигации или чрез увеличаване на кредитирането от Европейската инвестиционна банка за МСП и инвестициите в екологични проекти.
3. Да използва съществуващите европейски механизми — като Доклада за Лисабонската стратегия и Насоките за икономическо развитие и заетост, чието публикуване предстои скоро, за да се изпрати ясно послание за това какво е необходимо. Приоритетни трябва да бъдат решенията, които i) водят до бързи резултати, и ii) укрепват и модернизират европейската икономика.
4. За постигане на бързи резултати от държавите-членки трябва да се поиска да насочат помощта към онези, които най-много се нуждаят от нея, и в частност към малките фирми и уязвимите домакинства — да хвърлят европейски спасителен пояс за онези, които са изложени на най-висок риск.

2. Банките, които взеха парите ни, трябва да постигнат резултати

- Правителствата не изръсиха трилиони евро от парите на данъкоплатците, защото обичат банките, а защото когато банките фалират, компаниите не могат да получат необходимите им кредити, хората не могат да получат ипотечи, предприятията банкрутират, стойността на жилищата пада, губят се работни места.
- Банките взеха парите, сега настояваме за резултати:
 - равнищата на отпускане на заеми за домакинствата и фирмите, особено за МСП, трябва бързо да се възстановят; практиките при отпускане на заеми трябва да бъдат подложени на много по-задълбочена критична проверка от финансов омбудсман, чиято задача е да гарантира, че обществените средства се използват за доброто на обществото, а не за лично обогатяване,
 - намаленията на лихвените проценти трябва да се предадат по-нататък по веригата бързо и изцяло,
 - стига толкова мега-бонуси и златни парашути,
 - стига толкова принудителни съкращения.
- Правителствата следва да заявят ясно, че са готови да поемат всички допълнителни правомощия, необходими за гарантирането на защитата на работните места, предприятията и домовете.

- Настояваме за много по-голяма прозрачност от страна на самите правителства за това как управляват парите ни. Те трябва ясно и публично да заявят какво искат от банките по отношение на политиките за отпускане на заеми, управлението и структурите на възнагражденията и какви действия ще предприемат за ограничаване на финансовите спекуланти.

3. Сега е моментът да спасим планетата

- Рецесията е най-непосредственото предизвикателство пред света, но далеч най-голямото предизвикателство през идните години ще бъде изменението на климата. Нашата единствена надежда за избягване на екологична катастрофа е незабавно да преминем към нискоенергийна икономика с ниски емисии на въглерод — но засега е стряскащ мащабът на необходимите инвестиции.
- Сега ние знаем също така, че европейската икономика се нуждае от внушителна подкрепа на инвестициите, за да ѝ се помогне да избегне дълбока и трайна рецесия. Призоваваме за Европейски зелен инвестиционен пакет — магическо оръжие, което да достигне и двете цели.
- Европа е световен лидер в бързо разрастващи се сектори като екотехнологиите, екологичните стоки и технологиите за производство на възобновяема енергия. Европейските социалдемократи изложиха програма за действие за създаване на **10 милиона нови работни места до 2020 г. чрез "зелен" растеж**. Но за постигането на тези цели и за изпълнението на ангажиментите на Европа по отношение на изменението на климата са необходими огромни инвестиции. Призоваваме лидерите на Европа да се справят достойно с това предизвикателство, с пакет от умни екологични инвестиции, който ще даде отново работа на европейците и ще ни приближи до постигането на нашите цели в сферата на климата и енергетиката.

4. Сътрудничество и солидарност — повече от всякога, това е и в наш интерес

- По света, точно както и в Европа, най-уязвимите са тези, които понасят тежестта на финансовата криза. МОТ предвижда, че през следващата година в развиващия се свят ще изчезнат около 150 милиона работни места, в резултат на ограничаването на кредитите в богатите държави. Силно необходим капитал изтича от по-слабо развитите държави, тъй като финансовите институции търсят сигурни убежища за парите си.
- Европа с право се гордее, че е най-големият донор на помощи в света, далеч пред другите. При все това няма надежда да постигнем Целите на хилядолетното развитие, докато основополагащите правила на глобалните финансова и търговска системи не бъдат установени наново на една по-стабилна и прогресивна основа.
- Нещо повече, докато търговските ни партньори са в рецесия, за европейските държави ще бъде трудно да излязат от рецесията. Освен нашия морален ангажимент към ЦХР, ние се нуждаем от силни пазари, които да купуват стоките и услугите на Европа — това, което помага на развиващите се държави, помага и на нас.

- Урокът от финансовия срив е ясен: координираните европейски действия успяха там, където националните усилия се провалиха. И в реалната икономика координираните действия — както на европейско, така и на глобално ниво — ще бъдат много по-мощни от чисто националните решения. Присъединяваме се към призива за ново споразумение тип Бретън Уудс, което да създаде ново, отчетно, по-стабилно и по-справедливо глобално финансово управление.
- В краткосрочна перспектива, планът за възстановяване на Г-20 трябва да гарантира, че МВФ, заедно с централните банки и правителствата на развития свят и разполагащите с много средства държавни инвестиционни фондове, ще предоставят на развиващите се страни и нововъзникващите икономики достатъчно кредити, за да се преборят с рецесията. А кръгът търговски преговори от Доха трябва бързо да бъде доведен до успешен и благоприятен за развитието резултат.

5. Моля икономистите (и политиците) да отидат обратно в училище

- В рамките на едва няколко седмици през 2008 г. светът на икономиката се обърна с краката нагоре. Идеи, които бяха управлявали света в продължение на почти тридесет години, които бяха поставяли границите на политически възможното, които бяха доминирали политическия и икономическия дискурс, се оказаха грешни.
- Също толкова внезапно бяха преоткрити стари истини, които от дълго време бяха пропъдени извън рамките на нормално установените политически подходи. Без силна регулация и публичен надзор, пазарите — особено финансовите пазари — са по същността си нестабилни. Правителството трябва да бъде най-висшият гарант както за стабилността на финансовия сектор, така и за равнището на икономическата активност.
- Управлението на търсенето отново е основна отговорност на правителството. А в момента, когато паричните инструменти са в лоша форма, най-мощният инструмент срещу рецесията е фискалната политика.
- Също така научихме по болезнен начин за опасностите от главоломния ръст на финансовия сектор, тласкан от безмилостен стремеж към финансови нововъведения в търсене на все по-сложни, основани на пазара решения за справяне с рискове от типа на нестабилността на валутните курсове, които някога бяха грижа на правителствата.
- Всеки голям провал на господстващия икономически модел води до дълбоки промени в начина, по който се преподава икономика, и в начина, по който сме управлявани:
 - Голямата депресия от 30-те години на 20-ти век доведе до три десетилетия кейнсиански „социален капитализъм“;
 - периодът на едновременно инфлация и стагнация през 70-те години на 20-ти век доведе до монетарната контрареволуция, от чиито идеи сме управлявани оттогава.
- Сега провалът на философията на боготворене на пазара и одобрение на алчността от последните 30 години трябва да доведе до основен самоанализ както у икономистите, така и у политиците. Икономистите трябва да преоткрият една по-широка визия за това, как тяхната професия може да допринесе за изграждането на по-добро общество. А политиците трябва да се научат да премислят дълго и внимателно, преди да прехвърлят своите отговорности на магията на пазара.

Манчестър, 12 ноември 2008 г.